

Повторна реєстрація шлюбу

Чинним законодавством України закріплено принцип одношлюбності (моногамії), який полягає у тому, що жінка та чоловік можуть одночасно перебувати лише в одному зареєстрованому шлюбі. Таким чином, шлюб не може бути укладений, якщо жінка або чоловік перебувають у іншому зареєстрованому шлюбі. При вирішенні цього питання закон закріплює суто формальний підхід - значення має лише факт існування зареєстрованого шлюбу, а не реальні стосунки подружжя. Цілком ймовірною є ситуація, коли сторони проживають окремо багато років, не мають спільних інтересів і не підтримують зв'язок між собою. Незважаючи на це, наявність зареєстрованого шлюбу є перешкодою для укладення нового.

Якщо особа перебуває у фактичних шлюбних відносинах, тобто проживає однією сім'єю з іншою особою без реєстрації шлюбу, то цей факт не слугує перешкодою для реєстрації нею шлюбу з іншою особою в органах реєстрації актів цивільного стану. Іншими словами, перебування у фактичних шлюбних відносинах, згідно із законом, не є перебуванням у шлюбі. Тому тут не виникає «двох шлюбів». Шлюбом є лише той, що зареєстрований в державних органах РАЦС. У свою чергу, фактичним подружжям закон визнає лише осіб, жодна з яких не перебуває з іншою особою у зареєстрованому шлюбі (ч. 1 ст. 74 СК України).

Одночасне перебування у шлюбі з двома або більше особами (полігамія) в Україні на рівні закону не визнається. Сімейне законодавство містить загальні правила щодо реєстрації шлюбу для усіх громадян України, незалежно від їх віросповідання. Особи, релігія яких допускає полігамію, мають можливість проживати за правилами своєї віри. Однак державна реєстрація шлюбу здійснюється за світськими, а не релігійними принципами, одним з яких і є одношлюбність.

В ч. 2 ст 25 Сімейного кодексу України визначається, що особи мають право на повторний шлюб лише після припинення попереднього шлюбу. Вказане положення закону деталізується в Правилах реєстрації актів цивільного стану, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/5 . Так, п. 4.1. Правил передбачено, що особи, які раніше перебували в шлюбі, можуть зареєструвати повторний шлюб тільки при пред'явленні документів, що підтверджують припинення попереднього шлюбу (свідоцтво про розірвання шлюбу, свідоцтво про смерть одного з подружжя, судові рішення про визнання шлюбу недійсним).

Однак, на практиці можуть виникнути випадки повторної реєстрації шлюбу, наприклад, на території іншої держави.

В такому випадку, для перевірки вищезазначеної інформації відділам державної реєстрації актів цивільного стану доведеться скласти клопотання про надання правової допомоги до компетентних органів іноземних держав або, в разі відсутності договірної правої бази між державами, витребувати дану інформацію через Департамент консульської служби Міністерства закордонних справ.

Вразі підтвердження наявності факту повторної реєстрації шлюбу громадянина на території іншої держави та, оскільки, наявність даного факту призвела до порушення Ваших прав та законних інтересів громадянина, а також протирічить нормам діючого законодавства України, є всі підстави для анулювання повторно складеного актового запису про шлюб.

Так, відповідно до частини першої статті 38 Сімейного Кодексу України (далі - Сімейний кодекс) підставою визнання шлюбу недійсним є порушення принципу одношлюбності, встановленого статтею 25 Сімейного кодексу.

Частиною першою статті 39 Сімейного кодексу передбачено, що недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі.

З огляду на наведене, згідно пункту 1.4 Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 12.01.2011 № 96/52.7 (далі - Правил внесення змін), анулювання актового запису цивільного стану проводиться відділом державної реєстрації актів цивільного стану за місцем його складання на підставі рішення суду, а у випадках, передбачених [статтею 39 Сімейного кодексу України](#), - висновку відділу державної реєстрації актів цивільного стану.

Відповідно до пункту 4.7 Правил внесення змін, якщо шлюб зареєстрований з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі, відділ державної реєстрації актів цивільного стану розглядає заяву заінтересованої особи про визнання шлюбу недійсним та складає висновок про анулювання актового запису про шлюб.

У зазначеному випадку актовий запис про шлюб анулюється незалежно від смерті особи, з якими було зареєстровано шлюб.

Відповідно до абзаців 3,4 Пункту 1.4, розділу I Правил внесення змін, розгляд питання про анулювання повторно складеного актового запису цивільного стану проводиться за заявою заінтересованої особи. Повторно складені актові записи цивільного стану в разі виявлення первинних записів анулюються на підставі рішення суду або висновку відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцезнаходженням повторно складеного запису.

Пунктом 1.10. Правил внесення змін передбачено, що питання про анулювання розглядається у тримісячний строк з дня подання відповідної заяви до відділу державної реєстрації актів цивільного стану.

Анулювання актового запису цивільного стану проводяться в десятиденний строк, як це зазначено в пункті 1.11 Правил внесення змін.

Відповідно до пункту 4.1 розділу IV Правил внесення змін заява про анулювання актового запису цивільного стану за встановленою формою подається заінтересованою особою до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем проживання або за місцем зберігання актового запису, який підлягає анулюванню при пред'явленні паспорта або паспортного документа.

Згідно пункту 4.2 Правил внесення змін разом із заявою про анулювання актового запису цивільного стану подаються: свідоцтво про державну реєстрацію акту цивільного стану, яке підлягає анулюванню; інші документи.

Оскільки наявність одночасного перебування в іншому зареєстрованому шлюбі має бути підтверджена копіями відповідних актових записів про шлюб, як це передбачено пунктом 4.7 Правил внесення змін, з урахуванням пункту 2.7 розділу II Правил внесення змін на підтвердження достовірності наявності факту повторної реєстрації шлюбу на території іншої держави, відділом, який прийняв заяву про анулювання актового запису, буде підготовлено клопотання щодо витребування повторно складеного актового запису про шлюб.

Відповідне клопотання, за сприяння буде надіслано до Конвенції про правову допомогу та правові відносини по цивільним, сімейним, та кримінальним справам, підписаної в Мінську 22 січня 1993 року. Після надходження актового запису про шлюб, відділ державної реєстрації сформує всі матеріали справи, які в подальшому надішле на виконання для анулювання за місцем складання актового запису про шлюб.

І.А. Чернишева

Головний спеціаліст відділу державної
реєстрації актів цивільного стану
Управління державної реєстрації актів
цивільного стану Головного
територіального управління юстиції у
місті Києві